

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carer de Madoz, núm. 31 y 35

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 » trimestre.
Un número sol.	1 »
Anuncis a preus convencionals.	

AIXIS HO ESPEREM

Al agafar la ploma pera dedicar unas quantas ratllas al aspirant a la diputació a Corts per la Bisbal don Joseph Pella y Forgas ab motiu de haver-se presentat, segons se diu, com a diputat ministerial deixant a recó sos ideals regionalistas, nos trobem ab un article que ab lo títul ab que comensem aquestas ratllas publica nostre estimat colega *Lo Somatent* de Reus, dedicat al mateix assumpto.

Nosaltres que tant confiavan en la rectitut y formalitat del senyor Pella y Forgas dolentnos haver de manifestarli publicament lo mal efecte que 'ns ha causat la seva converssió per varis periódichs anunciada, per avuy tan sols copiem, fent nostras, las declaracions qu' en dit article fa l'apreciat colega, esperant ab ansia que lo senyor Pella y Forgas 's resolgui a fer públich d' una vegada son definitiu criteri en lo qu' afecta al bon nom y revindicació dels drets de Catalunya.

Vegis ara lo que diu nostre colega:

«Nosaltres, que diversas vegadas hem fet constar la conveniencia, la necessitat quasi, que 'ls catalanistas prenguin partactiva en las eleccions, ja que la veu honrada del Regionalisme deu ferse sentir tan en la catèdra com en lo parlament, aixís en la academia, com en lo municipi; nosaltres creyem que no n' hi ha prou ab lo regionalisme literari, sinó que devém lluytar igualment y si cap ab mes encoratjament per lo regionalisme polítich, varem sentir un verdader plaer, una satisfacció complerta, al sapiguer que 'l distingit company de causa don Joseph Pella y Forgas se presentaba candidat a la Diputació a Corts per lo districte de La Bisbal, sa població nativa. Mes cambiá completament nostre agradable impressió primera, al veurer dias enrera en un periódich de Girona, que 'l senyor Pella y Forgas se presentaba com a candidat ministerial. Al llegir la noticia duptarem, y se 'ns feya esqwerp lo creure de qui tan brillantment havia defensat nostra lligislació catalana en los *meetings* de Barcelona y

La Bisbal, lo Director de la excelent revista «La España Regional», lo patriota que tan elocuentment atacaba als polítichs madrilenys, deixés d'esser catalanista pera anarsen ab un partit com lo d' en Cánovas, que com lo qui mes ha fet mal á la benvolguda Catalunya, y á nostra germana la Basconia, abolint sas llibertats.

Y 'ns resistiam á creurer tals notícias, perquè sa probada consecuençia, sa campanya regionalista tan noblément sostinguda, nos deyan que era impossible s' hagués operat en ell, en tan poch temps y per una acta de diputat, un cambi tan repenti, tan il·lògich, de tanta inconsecuençia.

Afortunadament notícias recents, ja particulars, ja per las que 'ns proporciona la premsa del districte de La Bisbal, recentment rebuda nos diuen que lluny de presentarse los senyor Pella com á conservador, se presenta ab caràcter independent y deslligat de tot partit polítich madrileny.

Vejém respecte á aquest particular lo que diu *El Bajo Ampurdan*, de Sant Feliu de Guixols:

«Després de censurar aquest indiferentisme de per tot, aquest excepticisme que mata las millors causas, demanant menos política y mes administració, incita als electors á que exercitin son dret. «Seria sumament útil y patriòtich,—diu l' esmentat periòdich,—combatrer aquesta negligencia en l' us del dret electoral, negligencia que es causa de que 'ls mals que tots deplorém vagin empitjorant cada dia fent mes difícil sa completa extirpació. Per aixó, la premsa independent, la que 's dedica exclusivament á la defensa y foment dels interessos generals del país, deuria emprendre en circumstancias com las actuals una activa campanya en pro de la bona administració, é induhir als electors á que escullisin ab deteniment á sos representants á Corts, procurant sian personas independents, ilustradas, treballadoras ó identificadas ab las aspiracions y necessitats de la comarca; que si ellas estiguessin en majoria en lo sí de la representació nacional, altres serian los fruyts que 'l país reportaria de sas llegenduras. Aixó es lo positiu, lo que convé als verdaders interessos del poble.

Afortunadament per lo que atany á nostra comarca y á nostra modesta publicació, aqueix comés es sumament fácil, presentantse candidat á la diputació á Corts nostre distingit amic y col·laborador

D. JOSEPH PELLA Y FORGAS

ab caràcter independent y deslligat per lo tant de tot vincle polítich.

No necessitem fer la apologia de nostre paísá. Sas obras històriques, literarias y científicas celebradas en nostra patria y en l' extranger, sa bona fama en lo mon jurídic, la alta reputació de que gosa en Madrid, en Barcelona, en tot Catalunya y sobre tot en la comarca ampurdanesa, son sa mes bella recomanació. Reuneix ademés á tan nobles qualitats la de possehir un esperit d' independència, un acendrat carinyo á la terra y un ferm propòsit de *defensar y propagar las tendencias regionalistas*, que en varias comarcas d' Espanya y singularment en Catalunya, van manifestantse cada dia ab major vigor. L' autor de la «Historia del Ampurdán» honra á nostra terra y son triomf seria altament beneficiós pera sos interessos, tan descuidats fins avuy per lo Govern mercés á incurias que tots deplorém. A Pella y Forgas poden votar-lo los electors, sia quin sia lo

partit á que pertanyin, sens menyspreu de sos ideals polítichs, donchs va á fer administració; á Pella y Forgas poden y deuen elegirlo quants s' interessin per lo be de la comarca baix ampurdanesa, quinas necessitats coneix á fons, constantnos se troba disposat á provehir á ellas en la mida de sas forsas, y perteneixent á aqueixa pléyade de catalans ilustres que están ensalsant lo nom de nostra volguda Catalunya, la elecció de Pella y Forgas pera 'l districte de La Bisbal ha de redundar en honor del districte després d' afavoreixel.

Heus aquí perque *El Bajo Ampurdan*, que no ha pertenescut may á cap partit polítich, que sols se guia en lo be del país que representa en l' estadi de la premsa, y que regoneix que aquest está ja tip de política y sdaoll d' adminstració, *recomana calurosament á sos electors la candidatura de D. JOSEPH PELLA Y FORGAS.*»

No cal dir si la lectura del article transcrit nos ha alegrat. Si, *El Bajo Ampurdan* nos treu de dubtes; sens por á equivocarnos assegurariam que l' entussiasta regionalista d' ahir, es igualment lo regionalista convensut d' avuy. No obstant, pera mes seguretat, pera desfer certas apreciacions no molt favorables á n' ell, fillas de la diversitat d' opinions que sobre sa conducta s' han donat, desitjariam realisés lo que se 'ns ha dit, y es que 'l senyor Pella publicarà un manifest dirigit á la comarca ampurdanesa en lo que exposará son modo de pensar, son actual criteri. No cal dir quant desitjém veurer en ell, al regionalista de fins ara, sencer, entussiasta, catalá avans que tot.

Aixís ho esperém.»

SECCIÓ POLÍTICA

D. Práxedes M. Sagasta ha sigut agraciat ab 'l *Toison de oro*.

Segons los periódichs conservadors deixan entreveurer, aquesta distinció es deguda á la iniciativa del senyor Cánovas del Castillo.

Que ha volgut ensorrar á son contrari ab un maquiavelisme de mil dimonis.

Y aixís se comprén l' alegria dels conservadors per la concessió del *Toison de oro* al senyor Sagasta, com la pena dels fusionistas per l' honor que s' ha concedit á son *ilustre jefe*.

D' aquí en endavant ja haurá perdut la popularitat de que disfrutava l' home del tupé, segons deyan, y no 's veurá mes arrossegat per gent entusiasmada á tretse quartos pessa, passejant triomfalment sa ilustre pesonalitat de poble en poble á tall d' arrenca-caixals.

Lo mes salat de tot aixó, es 'l mal efecte que volen suposar ha fet en la opinió lliberal del país, la concessió del *Toison de oro* al senyor Sagasta.

Com si l' *ilustre jefe* del partit fusionista necesités alguna altra cosa pera des-acreditarse mes de lo que está als ulls del país.

Ab *Toison* ó sense, tant ell com los altres ilustres de las collas políticas madrienyas, sempre serán y han sigut la gran creu mes pesada que pot soportar un país treballador.

La Correspondencia de España publica un telégrama de Cadiz donant compte de que uns quants veraders amichs del senyor Peral, han repartit un manifest

demanant als electors del Port de Santa Maria que neguin sos vots á aquell marino, qual lloch únich es l' astiller y no 'l Congrés ahont no poden construhirse barcos submarins.

Demanan també que s' obri una suscripció pública, comensant los electors del Port de Santa Maria, y continuantla sos admiradors pera que puga construhir un nou barco en 'l que 's correteixin los defectes del anterior, en lloch de ferlo home polítich, pera inutilisarlo.

Lo manifest acaba dient: ¡Fora la candidatura de Peral, diputat! ¡Visca Espanya! ¡Visca Peral científich! ¡Fora Peral polítich!

Si hem de parlar ab franquesa aquesta sensatés no sembla prou filla d' Andalusia.

Pero sigui com sigui ja era hora que 'l poble que tant mal li va fer á Peral ab sos entussiasmes avans d' hora y sas exageracions propias de la terra, procuri per son bon nom y sa bona fama.

Llástima que 'n Peral estará ja contaminat pel virus de la política madrilenya y no acceptará de bon grat las nobles propostas de sos amichs de Cádiz.

Y d' altra manera no demostrará pas la veritat de son invent, puig no serveix lo Congrés de diputats pera fer probas submarinas.

A no ser que no li convingui á Peral aquella demostració y prefereixi embestir lo mar de la política madrilenya que es ahont se pot fer mes carrera en pocs dias.

S' ha inaugurat ja en Logroño la estàtua erigida en honor á Sagasta.

Si esperan uns quants dias mes, hagueran pogut cubrir l' estàtua ab 'l *manto de armiño* penjanthi al coll lo *becerro de oro* y aixís hauria quedat trasformat lo polítich mes *popular* de nostres dias, en un *caballero de la edad media*.

Veyam qui li empeta la basa al celebèrrim Sagasta.

Concessió del *Toison de oro* per sos propis enemichs, lo qual á primera vista sembla un nou motiu de alegria, immortalisat en pedra en la ciutat de Logroño, aplaudit temps endarrera *por la opinion liberal del pais*, etz., etz.....

Ell podrà haver fet tot lo mal imaginable á nostra desdixada Espanya, pero pot ben alabar-se de que se li paga ab diferente moneda.

¡Raresas de nostres dias!

Critican alguns fusionistas al senyor Sagasta porque no 'ls hi ha consultat si devia admetrer la condecoració que se li ha concedit un d' aquestos dias.

No comprenem lo porque de las queixas fusionistas.

Acostumats á veurer al gefe fer y desfer tota classe d' assumptos, sense dignar-se consultarlos, are 'ls vindrá de nou aquesta falta de companyerisme?

¿Donchs, no haviam quedat que tots los polítichs estavan incondicionalment al costat de son ilustre gefe?

Si 's someten per endavant á istil de bens, porque 's queixan quan lo pastor 'ls tracta com á tals?

Afficionats á recullir notas de color, copiem á continuació y en castellá mateix pera que no tinguin pérdua 'ls següents expressins párrafos recullits taquigráficamente d' un dels darrers discursos del senyor Salmeron:

«Yo no concibo que sea una digna representación de una función pública, aquella en la cual se estima como base indispensable para la existencia de la institución el afirmar la irresponsabilidad de la persona que la desempeña. (Grandes aplausos).

Donde hay conciencia, y la conciencia reclama la libertad, la condición que enaltece, que dignifica la persona, es la de la responsabilidad de sus actos. (Aplausos).

Y si nosotros no odiamos sino á la monarquía, al monarca no tenemos más que compadecerle, nuestra voluntad no haría otra cosa que suprimir los millones que disfruta y que tantos sudores y tantas angustias cuestan, pero en cambio estaríamos dispuestos á reintegrarle en su condición de hombre y en su dignidad de ciudadano. (Prolongados aplausos.)»

Y ara preguem als nostres subscriptors que tot recordantse de que avuy governan los conservadors, los posin al costat dels dos altres que 'l règimen fusionista trobà injuriosos pera la Reyna Regent en las planas de LO CATALANISTA, y que 'ls Tribunals de Justicia consideraren després sense trascendencia criminal.

Lo que va de ayer á hoy.

INDUSTRIA

CAPITAL INTELECTUAL

Diguerem en un dels passats articles que sense un capital invertit en cynas y mecanismes, mes ó meros complicats, y en la seva instal·lació, no poden utilisarse las forsas naturals; donchs ara he de consignar que aqueix capital no pot realisarse sense que 'l precedeixi un altre de mes importancia, lo capital intelectual, es á dir: lo del coneixement, lo fruyt de la inteligencia, la multiplicació y ordenació de las ideas y de la experiencia que las generacions se traspasan desde que 'l home vingué al mon.

No puch ni dech apartarme del estret rotllo de la industria al tractar aquest tema de tanta trascendencia. Lo capital intelectual, en tota la seva plenitut, abraza la inmensa estesa del coneixement humá en todas las sevas manifestacions; y si be es cert que quant mes rich y gran y perfecte sia aquest capital intelectual, de mes utilitat y eficacia será l' altre, l' económic, l' industrial; per lo que vull y 'm toca dir en aquesta classe d' articles no haig de pendrer las ayguas tan enlayradas ni de tan lluny, ni tampoch podria ferho ab la meva pobresa de coneixements. Bastará demostrar, ab alguns exemples, que la idea ha de precedir sempre á la execució d' un enginy porque aquest sia de verdadera utilitat; y per lo mateix quedarà demostrat que 'l capital intelectual ha de precedir sempre al capital industrial porque aquest sia eficas, per tothom desitjat y porque á tots, pobres y richs, inspiri 'l degut respecte.

Fixémnos, per exemple, en un dels treballs més senzills y primitius, lo de pouhar l' aygua. Suposem ja coneguda la combinació de la galleda, la corda y la curriola y prescindim dels medis, més senzills encara y més ó menys rústichs, que la precediren. Suposém també que no sian conegudas las máquinas posteriors á dita combinació, y per lo tant que ningú ha somniat encara en sinias, ni rosaris, ni roscas, ni sifons, ni bombas, ni molt menys pulsómetros. En tal situació, un pagés, home rústich, sense lletres, pero trassut y enginyós, ja fa temps que, esperonat pel desitj de regar uns camps que té en lo samentá, te la seba ficada al cap de construir una curriola que pugi moltes galledas á la vegada. Al efecte, ell mateix talla la soca d' un arbre, l' ajau sobre 'ls pilans del pou ab una especie de tambó al mitj, que fa de curriola, y en los extrems del arbre ajegut treballa toscament uns colls é hi posa uns colzets tot fet de fusta, treballada ab gran paciencia y energía á cops de massa y de destrál. Agafa una corda d' espart, ben llarga, que arribi del cim del tambó que fa de curriola fins més avall de la cara de l' aygua, casi bé fins afons del pou, lliga en cada cana una petita galleda, penja la corda dalt del tambor, encabeix los dos caps y queda guarnit lo nou enginy. Boy conmogut y afanyós, ajudat per un altre home, fan girar la cigonyas; lo tambor volta, la corda y las galledas també voltan, impulsadas per lo tambor; un rengla de galledas buydas baixen al fons del pou, un altre rengla boy plenas puján; quant sont al cim del tambor s' ajehuen, buydan l' aygua que portavan y cap per vall s' enfonzan altre vegada pera rehexirne plenas y fer á mils cops al dia lo mateix curs. La sinia queda inventada. A igualtat de temps, ab la deguda força per cada galleda d' aygua que avans se treya ara se n' abocan deu, lo enginy es una maravella, de tota la rodalia acudan gent á admirarla, vista y coneguda la profitosa idea altres l' aplican, los fusters la perfeccionan treballant be las pessas y aviat ne ve un que te númen per la maquinaria y construeix la roda de llanterna. Aquell sense pensarsho inventa 'l bógit, motor general que permet aprofitar la força muscular dels animals, y desde alashoras no solzament s' aplican aquestos pera pouhar l' aygua, per medi de los sinias. sino també com á força motriu pera tota mena de treballs industrials. L' avens es manifest y per tothom sentit y estimat. Lo capital intelectual ha crescut y, tan aquella generació com las que han

vingut després d'ella, han participat y participan de las ventatjas que que aquest augment de pressió ha promogut.

Mes l'aygua pujada per medi de la sinia, si bé satisfà las necessitats del regadiu, los mes ó menos extens d'un hortolá, es un esquitx insignificant en relació al agotament de las minas, ahont las deus jamay s' estroncan, y es necessari idear un nou enginy, es precis aprofitar una altre forsa mes poderosa que la del home y dels animals. La Física y la Mecánica encara están molt atrassadas. La construcció es rutinaria y tosca. Los homes mes sabis encara creuhen que l'ayre no te pes, ni remotament sospitan la pressió atmosférica; y aixó que ja no falta qui mes ó menos grosserament fa pujar l'aygua per medi de bombas, pero ni al mateix que va idear aquest ormeig sabia esplicarse porque l'aygua puja de nivell á diatre de un cos de bomba. Los mes sabis d'aquell temps deyañ que la Naturalesa s' esgarriava de la buydor y per aixó quant l'home feya 'l buyt en lo canó de la bomba, extranyentne l'ayre per medi d'un pistó, la Naturalesa hi feya acudir l'aygua pera tapar aquell buyt.

Mientras seguiren ab aquesta preocupació las sinias continuaren rodant y foren los enginyos predilectes pera la extracció y ascens de las ayguas; mes un dia hi hagué un cas especial que contradeya aixó de que la Naturalesa s' esgarriés de la buydor; hi vá haver un atrevit que volia fer funcionar una bomba pera pujar l'aygua d'un pou molt fondo; la vá montar y, ab gran despit y estranyesa, observá que l'aygua, al arribar á uns cinquanta pams d'alsaria, ya no anava més amunt; y com que entre ella y 'l pistó de la bomba hi quedava 'l buit y aquest ab rés s' omplia, vá trovarse molt sorprés y admirat. Comunicá 'ls seus duptes, los sabis abandonaren aquella teoría del horror á la buydor, que suposava sensibilitat y efectes morals en las cosas físicas, y 's dedicaren á experimentar aquell estrany y fins alashoras inesplicable fenómeno. Feren pujar ab las bombas aygua, ví, oli, ayguardent... sempre, poch més ó menos á la alsada de cinquanta pams, com si un poder invisible posés una barrera, d'allá no passavan; lo buyt se feya y la Naturalesa no 'n tenia por ó bé era impotent pera omplirlo. Aquí hi havia un gran misteri y era precis aclarirlo; no triga gayre á ferho un célebre físich que vá sospitar que aixó era degut al pes del ayre. Ab un esperiment sensillíssim demostrá efectivament la pressió admosférica,

la física quedá ilustrada ab aquesta veritat; així era un augment de riquesa en lo capital intelectual de tot lo mon; Torricelli era 'l sabi que donava aquella riquesa y poch després la feya més utilisable construhin baix aquell principi lo baròmetre per a mesurar y calcular ab aquest instrument las alturas y las despressions de la terra.

Desde alashoras las bombas foren perfectament conegudas; se dividiren en aspirants é impelents se combinaren y escalonaren de manera que aixecavan l' aygua desde 'ls pous mes fondos de las minas fins á la cara de la terra, y sols faltavan forsas prou enérgicas pera pujarla en cantitats mes grans que las de las deus ab que 'ls pous s' alimentavan. Descubert aquell gran principi, y animats los sabis ab aquell secret que s' havia arrencat á la Naturalesa, se llemsaren ab entussiasme per lo camp de las investigacions y en ménos de duas centurias trovaren y aplicaren la forsa hidráulica y la del vapor; las duas forsas gegantinas que en tot lo que portém de la actual centuria han donat lo mes vigorós impuls al capital industrial, las duas forsas que han produhit, mil vegadas mes que 'ls fets polítichs, una fonda revolució económica y social.

*
* *
*

Desde la aplicació del vapor, las sínias y 'ls bógits quedaren en segon y en tercer terme en la série dels avensaments industrials, mes no quedaren del tot abandonats. Los avensos en la Mecánica y en l' art de la construcció los perfeccionaren, y en lloch de montarlos las mans rústicas del pagés, ó bé la rutinaria y grossera práctica del fuster, fou lo cerraller mecánich qui vá posar en aquestas senzillas máquinas l' escrupulós ajustatje y una rigurosa construcció geométrica, per los que se evitava 'l frech que avans prenia la meytat de la forsa; y tal com se fan actualment las sínias y 'ls bógit en circunstancias especiales, sobre tot en punts aislats del camp ahont la forsa muscular dels animals es facil y económicament disponible, y ahont per altre part no hi es facilment accessible la forsa del vapor ó la del gas; encara allá 'l bógit y la sínia fan la competencia á la máquina de vapor y de gas y á la bomba, sent tot aixó degut al progrés, á la major suma de coneixements adquirits en l' art de la maquinaria, ó pel millor dir en las ciencias físicas y matemáticas que li donan la seva alé.

Lo mateix trobariam si seguissim la serie d' enginys que s' han

aplicat y s' aplican á prempsar l' oli ó 'l vi ó qualsevol altre substancia. Primerament l' acció directa d' un pes fet ab grans pedras; després la acció d' una palanca constituhint las nomenadas prempsas de viga, encara molt usadas en alguns pobles de Catalunya pera prempsar las olivas; la combinació de la viga y del torn, tot fet de fusta; la prempsa de caragol ab la espineta treballada á cops d' informador per un rústich fuster, la mes perfeccionada després ab caragol de ferro fet al torn; y finalment, la prempsa hidráulica, de infinita potencia, qual engrandiment y estudi, profundament científich, ha portat al acumulador hidráulich avuy una de las energias mes poderosas y de mes entesa y práctica y económica aplicació en los grans tallers de construcció, en los grans magatzems y en los ports de mar y estacions del ferro-carril de mes grans trasbals. Lo pes directe pera exprémer l' oli de las olivas ó 'l such del rahim barrejat ab la brisa, es la idea primitiva despullada de tota noció científica; es la má que exprém la taronja ó la llimona y deixa en ellas un tan per cent molt crescut del such que poden donar; mes la palanca, la seva combinació ab lo torn y 'l cargol, ja son arrencats del lluminar de la ciencia, ja Archimedi los ha subjectat al càlcul y á la seva profundíssima observació, ja 'l geni de la Mecánica ha ovirat aquest punt del treball humá y l' ha conreuhada ab la seva inacabable constancia y ab la seva insaciable set de progrés; per últim la prempsa hidráulica es la mes moderna filla d' aquest mateix geni que en lo extens camp de la física ha trobat una nova llavor, un principi fecundíssim y los ha propagat per tots quatre vents.

En los filats, en los teixits, en la moltura, en lo transport, en tots los innumerables travalls que industrialment fa l' home, no pot donar un pas de gegant si no va impulsat per la má de la Ciencia. Aquesta l' ha de guiar y es la única que 'l tren de duptes y vacilacions y que li evita las caygudas.

* * *

¿Se dona á Espanya la deguda importancia al capital intelectual per lo que toca á la industria? Desgraciadament hem de dir que no. Homes de gran posició social, que á la industria deuen la seva fortuna, fan llastimós menys preu de la Ciencia per una falsa opinió que tenen de la práctica. Homes de govern que tot l' any abogan en pró de la democracia y la llibertat, miran indiferents com se moren de fam

los mestres d' estudi y ni un pas fan pera arrencar al obrer del club y de la taberna ó del café y conduhirlo á la escola d' arts y oficis. Li donan lo vot universal y no 's recordan de donarli la ensenyansa professional, que la necessita com lo pa que menja; li donan alas pera volar y no descarregan lo seu cos miserable del pes de la ignorancia... ¿com voleu que may s' aixequi?

PAU SANS Y GUITART.

BRINDIS

A esta taula vinch á alzar ma copa:
si m' hi feu lloch, Deu vos ho prengua en be;
per tots los pobles oprimits d' Europa,
companys y amichs, ma copa aixecaré.

Polonia, va per tu, la patria noble,
en la desgracia la nació més gran;
per tos patíbols, que pujaba 'l poble
com escala d' honor al cel mirant;
per tes verges, pels mártirs y patriotes
cayent com bons en lo combat de mort,
per tot dret trepitjat entre les potes
dels cavalls del autócrata del Nort;
per ta terra en mala hora repartida,
feta á la sort per Césars bandolers,
oprimida per tots, per tots ferida
y á tos venuda en lo més vil comers.

Per Irlanda també, la pobre herova
de totes les miserias sigles ha,
en tots temps perseguida sense treva
per blanchs y negres á qui més podrà;
per aquell Parlament que 't varen pendre,
temple august de ta santa llibertat,
que sabs encare agonisant defendre,
últim joyell de ton tresor robat;
per tos fills morts de fam y pels que ploren,
baix les urpes innobles del senyor;
també per 'quells que lluny de tu devoran
lo desitj de venjansa dintre 'l cor.

Pel poble vasch; pel niu d' independencia
per ma de Deu penjat al Pirineu,
qui encara avuy s' inflama ab la cadencia
del terrible *Aurverá* ab sonora veu;
per sos fors y ses lleys arreballades
ab males arts per enemichs traydors;
per ses crestes sublims y fondalades
y sos heroychs combats fascinadors;
per lo esperit que encara vivifica
aqueix poble de braus; per son demá;
perque dessota l' arbre de Guernica
vingan á darse tots los bons la ma.

Per Alsacia y Lorena les franceses;
per Metz insigne, mirall de lealtat,
la reina de les viles lorenenses
profanada en son front immaculat;
per la hermosa Estrasburg, cap de la Alsacia,
la primera en combatre 'l invasor,
y en la escola, aprenent de la desgracia
les lleys del patriotisme y del honor;
per les dues provincies ben germanes
assotades com lladres de camí,
y al so de las patrullas prussianas
los seus tendres infants fen adormí.

Pels pobles sens fortuna dats un dia
als gossos del *Profeta* en vil festí,
quant de vergonya va morint Turquia
un César son fuet vol recullí.
Germans de esclavitut, fills de Bizanci,
que avuy, agarrotats de peus y mans,
encar teniu alé per fer que 's cansi
lo vil fuet en mans de los tirans.
Bulgaria al cap de tots, que la veu portas
y ets lo bras y ets lo cor del moviment,
y á les rasses que creya tothom mortes
vas despertant d' un llarch ensopiment.

Y ara vaja per tu, patria estimada:
mes que ab la copa brindaré ab lo cor:
per tu, patria, vilment bofetejada,
ferida per butxins de mala mort;
per ta llengua cent voltes escarnida;
per tes lleys, ja llansades á recó;
per la veu que terrible en mon cor crida
ab l' accent d' una santa indignació:
per ta corona en lo combat perduda
del fort contra del bo; pel gran moment
que dels pobles vexats s' alsí en ajuda
Deu venjadó ab terrible continent.

A alsar la copa vinch á aquesta taula,
oh bons companys per una idea units:
la llibertat fulmina ma paraula:
jo soch la veu dels pobles oprimits.

RAMON E. BASSEGODA.

NOVAS

Ab motiu de la festa major, se vejé avants d' ahir y ahir, concurregudíssim de sabadellenchs lo vehí poble de la Creu-alta.

Avuy deu posarse en escena en lo teatre del Ateneo Sabadellés, lo drama de Echegaray *Lo sublime y lo vulgar*, terminant la funció ab un divertit sainete.

Pendrán part en ella un crescut nombre d' aficionats de la subsecció dramática.

De un altre submarí s'han presentat ja 'ls planos al capitá general del departament de Cadiz. N' es inventor l' obrer de la Carraca, Rafel del Toro y Gonzalez. No será impulsat, ni per lo vapor, electricitat, ni aire comprimit.

Cuidado gaditans y madrilenys ab alarmarse.

L' empresa dels "Campos de Recreo,, no acabarà may d' entendre al públich sabade-llenç.

Van ja 7 representacions consecutives de *Sueños de oro*. Inutil es dir que lo teatre está desert.

Veurem la próxima setmana quina obra pagarà la festa.

Durant 'l terme de 15 dias estarán de manifest en la Secretaría del Ajuntament, lo padró general de vehins confeccionat en la darrera quincena del passat Decembre al objecte de que puguin ferse las oportunas reclamacions.

Com ja diguerem, lo diumenge á la tarde doná lo distingit advocat y escriptor catalanista don Sebastiá Farnés, en lo local y en obsequi als socis del "Foment Regional,, de Sant Martí de Provencals, una conferencia sobre 'l tema "Conceptes de Nació y Estat: diferencias entre un y altre., Lo distingit conferenciant ab la galanura de dicció que li es característica explicá los abans dits conceptes, fent atinadas consideracions patrióticas que complagueren moltíssim á la nombrosa concurrència que l'aplaudí y felicitá al acabar.

Avuy á las tres de la tarde, donará en lo mateix local la segona conferencia també dit senyor Farnés, en la que exposará la rahó de la renaixensa catalana, y 'ls medis pera que li sia retornada á la patria sa personalitat perduda. No cal dir ab quin gust doném la present noticia, que 'ns manifesta una vegada mes lo just renom del conferenciant y l'importancia de l' associació regionalista "Foment Regional,, de Sant Martí.

La direcció de Correos y Telégrafos ha fet circular l' ordre pera que desde 'l dia 1.er al 5 de Febrer próxim ab motiu de las eleccions pera diputats á Corts, las estacions telegráficas de dia complert, y la meytat estiguin en servey permanent desde 'l 1.er del esmentat fins á las 12 de la nit en que s' efectuhi l' escrutini general.

S' está repartint las entregas, 24, 25, 26, y 27, del "Certámen de Tarrassa,, que contenen lo final de la poesia *La festa del carrer de dalt* del Sr. Ubach y Vinyeta que obtingué premi del Cassino Tarrassense, la del Sr. Marinello *Una cassera* que obtingué l' accessit, la memoria del Sr. Utset *Necesidad é importancia de la unión de los elementos industriales de esta ciudad*, etc. tema del Círculo Egarense, la del Sr. Soler y Camillo sobre la *Utilidad é importancia de las vias de comunicación* que guanyá 'l premi del Cassino del Comerç y y 'l treball del Sr. Maspons y Labrós *Costúms del Vallés* que fou premiada ab 'l del Centre Tarrassense.

De nostre estimat colega la *Revista de Sabadell*.

Hem tingut l' gust de llegir lo projecte de los Estatuts de la *Caixa rural* del "Gremi de agricultors de Sabadell,, per los quals nos hem convensut de la utilitat que á la classe agrícola reportará tal institució. Basta tan sols recordar que per la módica cuota de una

pesseta mensual se obrirà al agricultor un cr dit que representi 'l 30 per 100 del valor real de las fincas rústicas y urbanas que posseeixi. Al any deberá reintegrar   la *Caixa* del diner prestat ab l' inter s del 5 per 100, y si no pot formar-lo en metàlich podrà verificarlo en especies que puga vendre en 'l marcat.

La coalició republicana presenta com   candidat per la diputació   Corts per aquest districte, al jefe del partit republic  federal don Francisco P  y Margall.

Lo manifest en que 's dona compte de la candidatura coalicionista, va firmat per representants de tots los partits republicans de Sabadell.

Entre 'l varis candidats que 's presentan   la diputació   Corts per Barcelona hi figura l' entusiasta defensor del treball nacional don Avelí Brunet.

De segur que entre tots los que aspiran   la obtenció d' aquell c rrech, es lo senyor Brunet dels que mes se podria refiar Catalunya en la defensa de sos drets   interessos, y en aquest concepte prefeririam veurer son triomf que no pas 'l d' algun dels *cuneros* que 's presentan.

Lo passat dimars   las dotze de la nit se cal  foch en la fàbrica de nostre distingit amich lo jove fabricant don Joaquim Casanovas qual desgraciat accident, que no pot precisarse com fou iniciat, ha causat tant en l' edifici com en la m quinaria, perjudicis de gran consideració.

Inmediatament acudiren al lloch del succ s los Cos de Bombers, Autoritats, vehins y amichs del senyor Casanovas que ab sos esforços lograren evitar que 'l foch destruhís per complert tot l' edifici que, com la m quinaria, estaban assegurats.

Nosaltres al donar aquesta trista nova nos associem al sentiment del bon amich, qui, en mitj de tot, haur  pogut convensers de las simpat s ab que conta, per los molts oferiments que ab motiu de la desgracia ha rebut aquestos dias.

Ahir al vespre, l' eminent literat Excelentíssim senyor don Victor Balaguer, don  en los salons de la "Lliga de Catalunya," lectura   son poema "Romiatje de mon  nima." Donada la merescuda fama del senyor Balaguer y lo sollicitadas que eran las invitacions, eran d' esperar que la vetllada en cuesti  result s brillant y sumament agradable.

En lo pr xim número nos en ocuparem.

La "Lliga de Catalunya," ha dirigit una atenta comunicació al Excm. senyor Alcalde de Barcelona indicantli la conveniencia de procedir ab acert en la designació de noms pera 'ls carrers nous que s' obrir n en la ciutat, fentli adem s algunas oportunas indicacions pera que presideixi un bon criteri en aquella designació.

Fa ja alguns temps que varias respectables corporacions de aquesta ciutat, enviaren una comunicació per l' istil al Excm. Ajuntament de Sabadell y aquesta es l' hora que no sabem encara si haur  anat   la paperera dels retalls inútils.

 Ser  mes afortunada la "Lliga de Catalunya," ab l' Ajuntament de Barcelona?

Aixís ho esperem.

Avuy deu arribar á aquesta ciutat l'ltim. Verdaguer, Bisbe d' Aulon.

▲ las 3 de la tarde confirmará en l' Iglesia de la Purissima Concepció y á dos quarts de nou de la nit l' Academia Católica donará en son honor una solemne vetllada literari-musical.

Segons notícias, que, encara que 'ns venen de bona font, desitjém veurer abiat confirmadas, nostra Diputació provincial te 'l propòsit de crear á no tardar molt una cátedra de llengua catalana. Será aquest, de realisarse, un acte que alabarán tots los verdaders amants del país, y tant natural y de justicia que no 's compren com no s' ha ja efectuat. Altres regions d' Espanya en que no s' hi parla l' idioma castellá, tenen ja cátedra del seu idioma instituhida y sufragada per la respectiva corporació provincial, y es per cert vergonyós que Catalunya, la regió que te mes vitalitat de totas las de la península y qual iniciativa es tant bescantada y tant nos en presumim, no tinga també dita institució.

Posi aviat á la práctica la Diputació provincial aquest patriótic propòsit y estiga ben segura de que ab nosaltres li agrahirá de veras tota Catalunya.

La Diputació provincial de Lleyda ha votat un crédit de 250 pessetas pera contribuir al monument que ha d' eregir-se en Figueras en honor del insigne fill d' aquella ciutat don Narcís Monturiol, inventor del "Ictíneo".

Tenint en compte lo essencial que vá sent cada dia pera nostre país 'l que la classe pagesa conegui la manera d' efectuar-se los diferents empelts de la vinya, ara que la filoxera nos obliga á tenir de recorrer als ceps americans, lo *Centre Catalá* de Sant Sadurní de Noya ha obert un curs públich en lo que prácticament durant dos dias á la setmana á las horas de vetllas s' ensenyarán los mes en ús.

De *El Sampolench* corresponent al passat Desembre:

Ab verdadera solemnitat y á la antiga usansa de Catalunya, fou benehida la bandera del *Centre Catalá* de S. Pol, en la tarde del 26; sortint lo párroco Rvnt. Rafel Plá al cancell de la Iglesia. La comitiva atravessá tota la Vila, passant per lo carrer de 'N Tobella, ab la serietat dels homes convensuts de la bona causa que defensen, com á catalans de cor y ánima y cantant lo coro del Centre; ab acompanyament de la orquesta del Agustinetes, la marxa titolada de las barretinas ó siga *La costum dels nostres avis*. Obria la marxa l' andador del Centre uniformat; seguia 'l coro 'en dos rengles y ab lo llas catalá y la lira al mitx; la banda de música; los sócis; la nova bandera de domás de seda, color de rosa, ab los escuts de la Vila y de la Societat al mitx y una corbata catalana bordada ab lo lema "Unió y avant", ab las inicials F. T. y l' any del desterro del Alcalde, portada per En Leandre Rovira, á qui feyan costat En Joaquim Vivas y En Joan Roca; tancant la manifestació lo concell del Centre y la Comissió de Marina y formant part d' aquella una munió de gent del poble.

Arribada la bandera al Centre, prés com per assalt per las familias del sócis y convidats, se colocá á la testera de la Sala, ahont va celebrarse una vetllada que iniciá lo President, En Joseph Marqués, qui invitá á En Francisco X. Tobella pera que apliqués lo significat de la bandera. Y prengueren part en Bonaventura Gombau ex-president y fundador de la Societat ab un parlament patriótic en sentit altament catalanista y los

germans Adroher, Torras, Salvador Panadero, Joseph Castells, Francisco Torras, Alfonso Boter, Leandre Rovira, Fugossot y Aranyó, Joseph Roca y Lluveras, Miquel Campeny y altres, que parlaren y llegiren travalls, alguns d' ells originals, que sentim no poder publicar avuy per falta de lloch y aixó que 'l número es del doble número de planas. No sembla sinó, que 'l foch sant de la pàtria hagués inspirat á tothom.

Nos extranya molt que la Diputació Provincial de Barcelona, que tan activa part ha pres en lo dol nacional per la mort del actor castellá don Joseph Valero, no hagues fet lo mateix quan pochs dias abans morí l' actor catalá don Lleó Fontova, sent aixís que tan indiscutibles son los mérits del ún com del altre; y mes d' aprop feria á Catalunya la pèrdua del segon que la del primer.

Aixís hem vist que 'l President de dita Corporació enviá á la familia del senyor Valero son pésam per medi del oficial del departament central y disposá que assistís al enterro l cotxe de la Casa Provincial de Caritat, á mes de una Comissió Oficial composta dels diputats senyors Heurich, Vidal y Valenciano, Sostres y Farguell.

¿Se feu lo mateix ab lo senyor Fontova? Duptém que sí, puig també ho haurian anunciat los periódichs que ho han fet en l' altre cas; però si realment no 's feu, li correspon á la Diputació desagraviar la memoria del inolvidable Fontova prenent algun acort que correspongui á la injustia de olvit tan imperdonable.

S' ha anunciat á Barcelona una tómbola á benefici de la familia del gran actor catalá don Lleó Fontova.

Lo dimars passat s' estrená ab bon éxit en lo Teatre de Novetats, una comedia en un acte titulada *Muiconi*, original del conegut escriptor don Victor Brossa y Sangerman.

En lo Teatre Romea, está per estrenarse un drama de don Frederich Soler, nominat *La Rondalla del Infern*, y en lo de Novetats continua anunciantse la obra d' espectable *Magdalena*, del senyor Ferrer y Codina.

L' acreditat diari de Barcelona *La Vanguardia* ha repartit á sos subscriptors com á regalo 'l llibre del senyor Coroleu ja publicat en sas páginas *Dictarios de la Generalidad de Cataluña*.

Ab aquestas publicacions contribuheix dit periódich á la ilustració literaria é històrica del poble catalá.

Ha mort á Lleyda 'l il·lustrat sacerdot, lo sabí catalá y bon patriota mossen Pere Garriga, filosofh, gramàtich y taquígráfo.

Lo finat que era Catedràtich de Psicologia, Llògica y Ètica en l' Institut d' aquella ciutat, s' havia fet célebre pel sistema taquígráfic que porta son nom.

Descansi en pau.

Dissapte al vespre, fou agafat en lo carrer de Aribau per lo tranvia de vapor de Sant Gervasi, lo jove don Joseph Noguera, germá del redactor de *La Renaixensa*, don Lluís. Aquest desgraciat accident ha ocasionat á la infortunada víctima la pèrdua de la part inferior de la cama esquerra, de gonoll avall, que li fou amputada ahir á causa de tenirhi

tots los ossos triturats. Practicà la operació lo habil cirurgiá doctor Esquerdo, ajudat pel doctor Montero.

No cal dir quant nos associém á la pena que aquest accident ha ocasionat al infelís que n' ha resultat víctima, y á sa apreciable familia.

Ha mort en son domicili situat á Gracia, (Torrijos, 20,) y á la edat de 63 anys, lo conegut obrer don Joseph Roca y Galés que s' havia distingit per sos travalls proteccionistas.

COMUNICAT

Sr. Director de LO CATALANISTA.

Molt senyor nostre: Los abaix suscrits molt conmoguts á causa del incendi ocorregut en la nit del dimars passat, en sa respectiva fàbrica de vapor y departaments de filats y teixits, y devant l' impossibilitat de poguer correspondrer á cada un dels moltíssims amichs, particulars y treballadors, que ab zel inexplicable corregueren á treballar pera que 'l foch no tingués majors proporcions, demanan á V. tingui á be fer públich en lo periódich de sa digna direcció, nostra inolvidable gratitut, tant á las digníssimas autoritats civil, judicial y militar, lo mateix que als jefes y cos de bombers y empleats del municipi, que tan dignament sapigueren cumplir sa obligació, y molt particularment als vehins, amichs, obrérs y demás personas que contribuïren á la terminació del referit incendi.

Li doném gracias per aixó y som de V. affin. S. S. Q. B. S. M.—Joan Casanovas y Sallarés.—Joaquim Casanovas.—*Sabadell 21 de Janer de 1891.*

ANUNCI OFICIAL

BANCH DE SABADELL

La Junta de govern de aquesta Societat, en sessió de avuy, ha acordat senyalar lo dia 15 del próxim Febrer, hora de las deu del matí y local del Banch, pera la celebració de la Junta general ordinaria que prevé l' art. 17 de 'ls Estatuts socials.

Los senyors accionistas que desitjin concorrer podran efectuar 'l dipòsit de 20 accions, lo menos, que s' exigeix per l' art. 16, durant los dias feyners del 2 al 10, abdós inclòsos, del esmentat mes, de 4 á 5 de la tarde.

Y en compliment de lo establert per los articles 12 y 29 del Reglament general, s' exposa la present convocatoria pera coneixement dels interessats.

Sabadell 8 de Janer 1891.—*Lo President*, ANTON OLIVER.—*P. A. DE LA J. DE G. JOSEPH CIRERA*, *Secretari*.